

*Model oceny wpływu rozwoju rozproszonych
źródeł energii na wybrane systemowe usługi
regulacyjne*

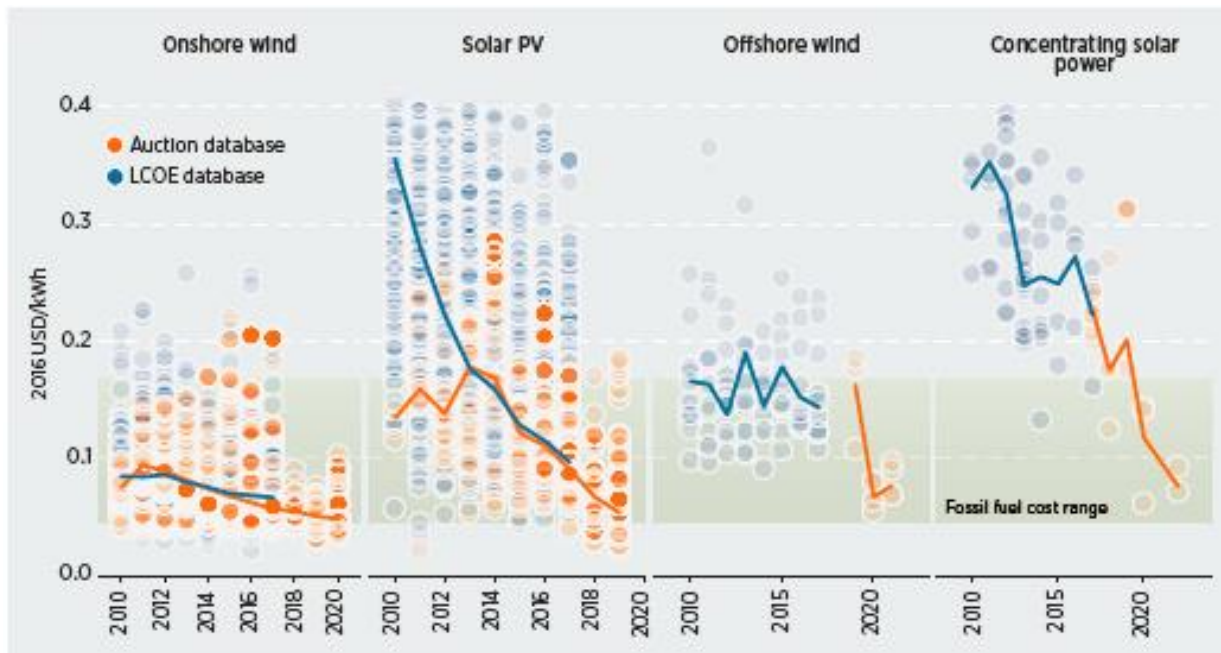
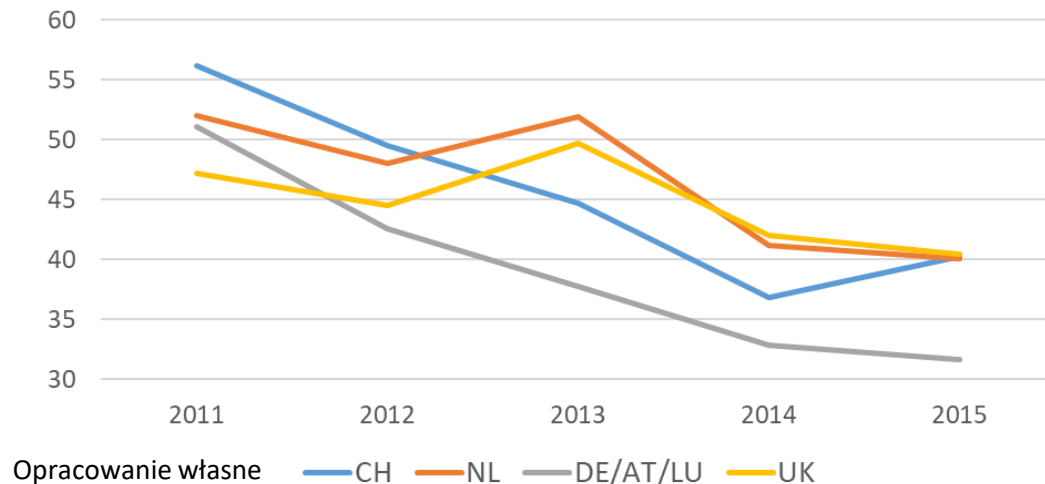
Jarosław Bogacz

Konferencja Rynek Energii Elektrycznej 2018, 26 Kwietnia 2018 r.

1. Ekonomia wytwarzania energii w OZE
2. Wpływ OZE na ceny na RB i popyt RUS
3. Rozporządzenie KE ustanawiające wytyczne dotyczące pracy systemu przesyłowego energii elektrycznej
4. Koszty wytwarzania i rezerw mocy
5. Optymalizacja Usług Systemowych
6. Odpowiedzi na pytania recenzentów

Ekonomika wytwarzania energii w OZE

Ceny energii na rynku spot w EUR/MWh (UK w GBP/MWh)

International Renewable Energy Agency: Renewable Power Generation Costs in 2017

- **Spadek cen energii na rynkach hurtowych – do 40 % dla okresu 2011-2015**, w latach 2016-2018 stabilizacja cen (ok. 30 EUR/MWh w Niemczech)
- Jedna z głównych przyczyn – wzrost produkcji z odnawialnych źródeł niesterowalnych
- **MAE prognozuje, że połowa mocy odnawialnych, która powstanie i zostanie zadeklarowana do budowy w okresie 2017-2022 nie będzie wymagała mechanizmów wsparcia**
  - ✓ Arabia Saudyjska – aukcja 2017 r., farma fotowoltaiczna o mocy 300 MW ze zobowiązaniem dostarczenia energii przez 20 lat za 17,9 USD/MWh (rozpoczęcie produkcji w styczniu 2019 r.),
  - ✓ Chile z najniższą ceną 21,5 USD/MWh i średnią ceną 32,5 USD/MWh i obowiązkiem dostarczenia energii od 2024 r.,
  - ✓ Niemcy – cena średnia 49,1 EUR/MWh, najniższa 42,9 EUR/MWh - październik 2017 r. (wyniki próbnych aukcji organizowanych w kwietniu 2015 r. – cena średnia to 91,7 EUR/MWh).

Rozporządzenie KE ustanawiające wytyczne dotyczące pracy systemu przesyłowego energii elektrycznej (1)

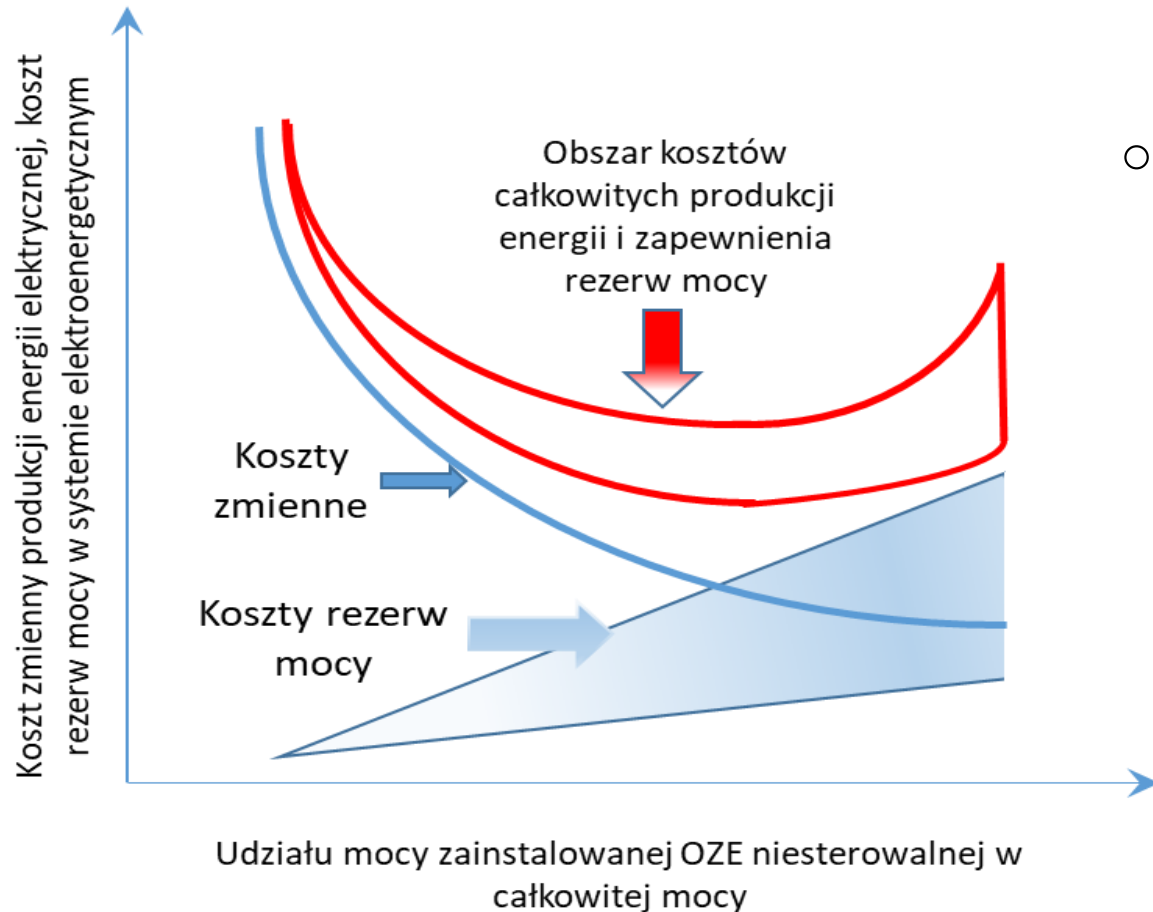
- Podkreśla się, że **skuteczność działań w obszarze zapewnienia Regulacyjnych Usług Systemowych (RUS) jest uzależniona w dużej mierze od koordynacji pomiędzy operatorami sieciowymi oraz od ustalenia jednolitych kryteriów** dla wszystkich podmiotów zapewniających usługi regulacyjne (zarówno wytwórców, jak i odbiorców).
- Rezerwy mocy są zdefiniowane jako:
  - ✓ **rezerwy utrzymania częstotliwości** (*frequency containment reserves* - skrót FCR),
  - ✓ **rezerwy odbudowy częstotliwości** (*frequency restoration reserves* - skrót FRR),
  - ✓ **rezerwy zastępcze** (*replacement reserves* - skrót RR).
- Definiuje się również pojęcie **jednostki zapewniającej rezerwę jako moduł wytwarzania energii lub jednostkę odbiorczą**, bądź zespół modułów wytwarzania energii lub jednostek odbiorczych, które są przyłączone w tym samym punkcie sieciowym oraz spełniają wymogi w zakresie zapewnienia rezerw FCR, FRR lub RR

Rozporządzenie KE ustanawiające wytyczne dotyczące pracy systemu przesyłowego energii elektrycznej (2)

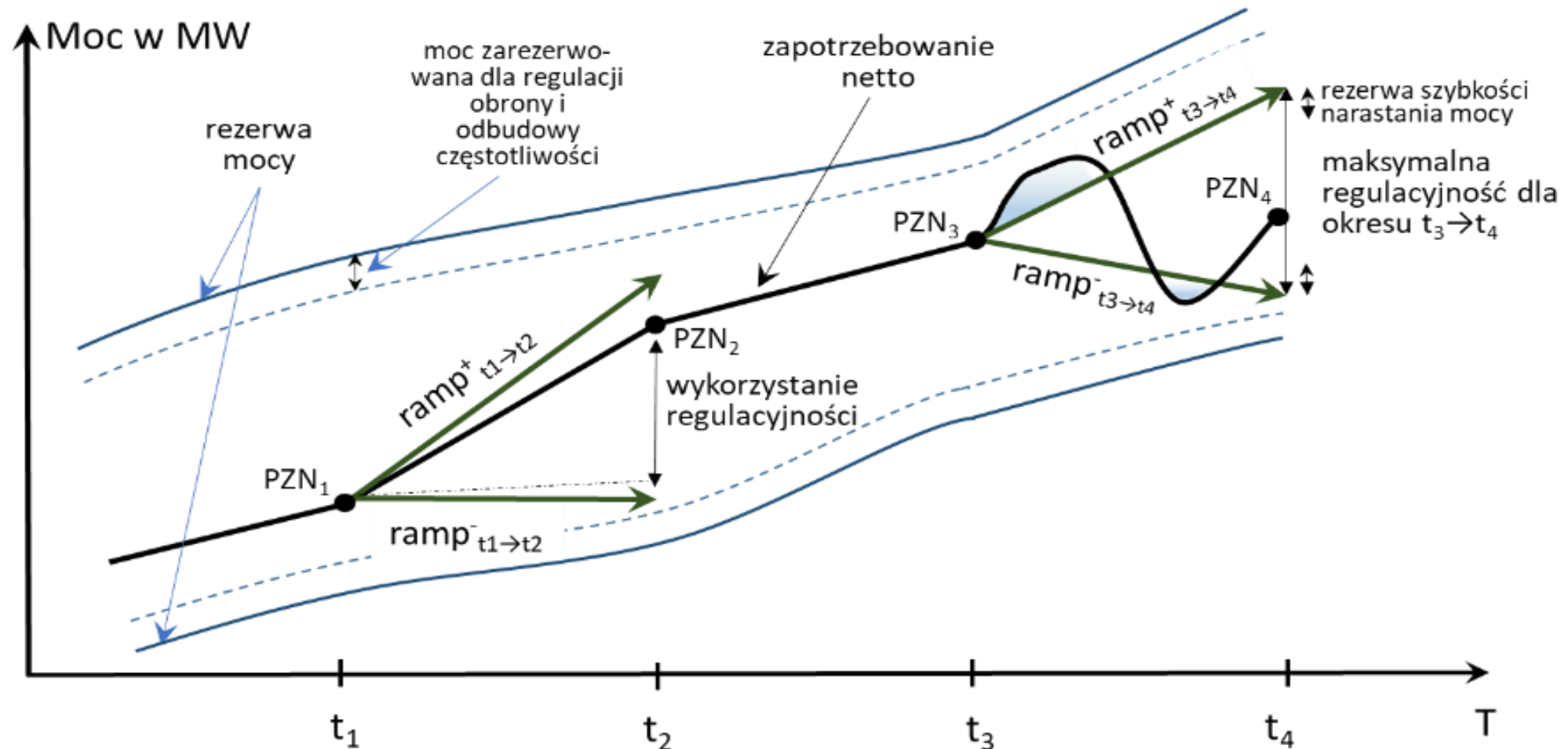
- **Każdy OSP ma prawo do wdrożenia procesu transgranicznego wykorzystania aktywacji usług FRR i RR w ramach tych samych lub pomiędzy różnymi obszarami synchronicznymi**
- **Dodatnia i ujemna rezerwa mocy FRR musi być utrzymywana na poziomie co najmniej dodatniego i ujemnego incydentu wymiarującego, który jest określany na podstawie incydentu referencyjnego**
- Wielkość dodatniej i ujemnej RR jest ustalana na poziomie pozwalającym na odbudowę wymaganej wielkości FRR, z uwzgl. celu dotrzymania parametrów jakości uchybu regulacyjnego odbudowy częstotliwości w danym okresie
- **Wszyscy OSP z danego bloku gwarantują, aby dodatni i ujemny zakres rezerw mocy FRR lub kombinacji rezerw mocy FRR i RR był wystarczający do pokrycia odpowiednio dodatnich i ujemnych niezbilansowań bloku LFC przez co najmniej 99% czasu bazując na danych historycznych.**
- **Operatorzy systemów przesyłowych mogą zmniejszyć dodatni i/lub ujemny zakres rezerwy FRR poprzez współdzielenie rezerwy mocy FRR. Zmniejszenie:**
  - ✓ maksymalnie o wartość wynikającą z różnicy wartości incydentu wymiarującego oraz rezerwy mocy FRR potrzebnej do pokrycia niezbilansowania bloku LFC przez 99% czasu w oparciu o dane historyczne,
  - ✓ dodatniej rezerwy mocy nie może przekroczyć 30% wartości dodatniego incydentu wymiarującego
- **Wymiana pomiędzy obszarami synchronicznymi jest możliwa przy pokryciu co najmniej 50% całkowitej rezerwy mocy dla FRR i oddzielnie dla RR przed zastosowaniem możliwych zmniejszeń wynikających ze współdzielenia rezerw przez bloki rezerw należące do obszaru LFC**

Koszty wytwarzania i rezerw mocy

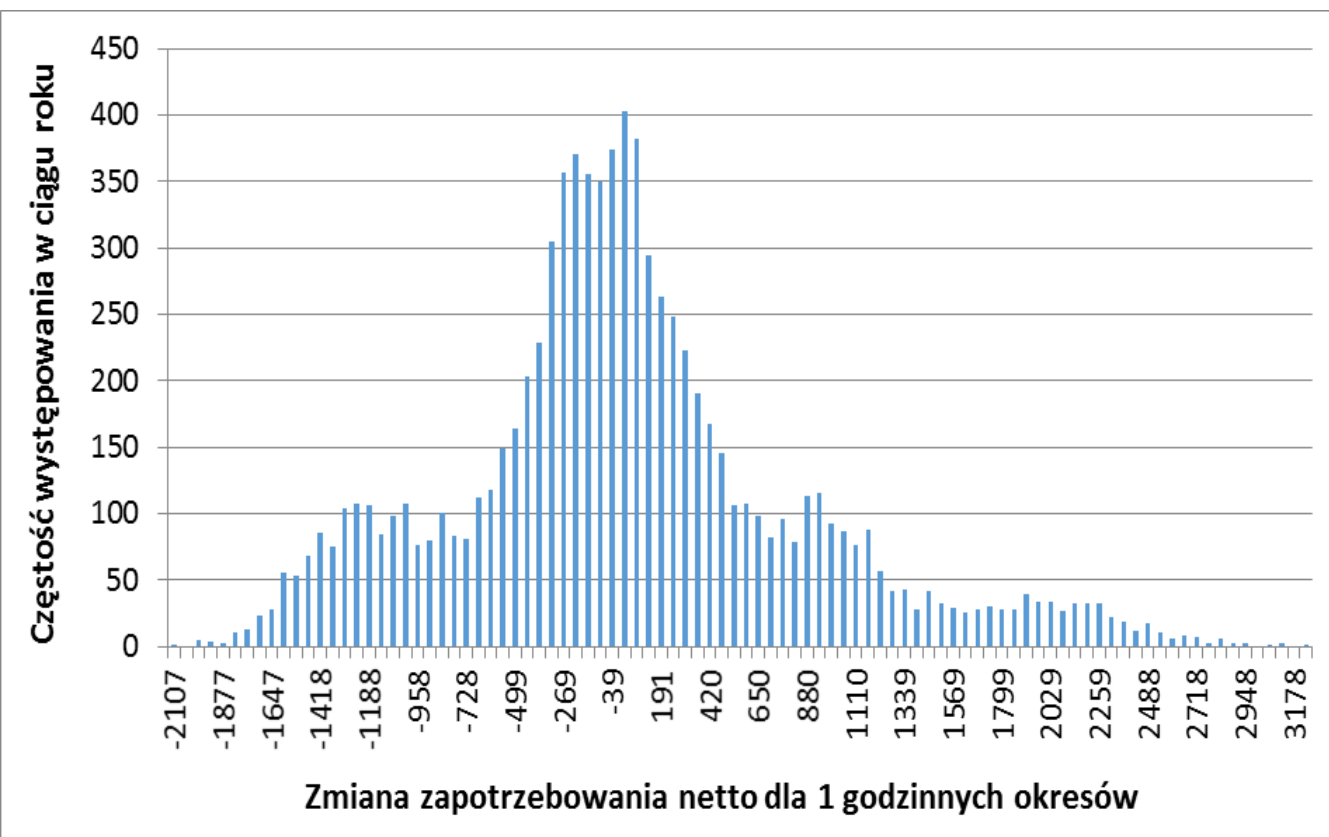
- Jeżeli przyjąć założenie, że całkowity koszt produkcji energii ze źródeł odnawialnych będzie niższy niż koszt produkcji ze źródeł konwencjonalnych, to:
  - ✓ **koszty produkcji energii elektrycznej będą się zmniejszały** w miarę wzrostu mocy zainstalowanej w technologiach z zerowym kosztem zmiennym,
  - ✓ **koszty zapewnienia rezerwy mocy będą wzrastały** i będą zależały od struktury mocy instalowanej w źródłach odnawialnych niesterowalnych.
  - ✓ **koszty całkowite: produkcji energii elektrycznej i zapewnienia rezerw mocy (obszar potencjalnych wartości)**

Zapewnienie w wyniku optymalizacji określonej szybkości narastania lub zmniejszania produkcji energii w SE, co wynika ze wzrastającej zmienności zapotrzebowania netto w SE. Na rysunku przedstawiono poglądową sytuację

Szybkości narastania i zmniejszania mocy dostępnej w SE

- ✓ duże zróżnicowanie częstości wykorzystania określonych poziomów regulacyjności trójnej w KSE.
- ✓ regulacja w granicach do ± 700 MW jest wystarczająca dla 65% przypadków.
- ✓ efektywne jest zróżnicowanie poziomu zakupu usług regulacyjności trójnej i szybkości zmian mocy, w zależności od prognozowanego przez OSP zapotrzebowania – RDN i RDB

Reasumując, w funkcji celu uwzględniono:

r_{tz}^+ , r_{tz}^- - wymagana szybkość zmian produkcji dla chwili czasowej t przez zasób z odpowiednio w kierunku narastania oraz zmniejszania produkcji, wyrażona w MW/1 przedział czasowy t ,

k_{tz}^{RT+} , k_{tz}^{RT-} - koszt zakupu zasobu szybkości zmian produkcji dla chwili czasowej t przez zasób z odpowiednio w kierunku narastania oraz zmniejszania produkcji, wyrażona w zł/MW/1 przedział czasowy t ;

Rozpatrując zagadnienie optymalizacji usług systemowych pomija się:

- ✓ ograniczenia przesyłowe (rozpatruje się stan idealnej tzw. miedzianej płyty)
- ✓ niezbędny rozwój, modernizację i odtworzenie infrastruktury sieciowej przesyłowej i dystrybucyjnej.

Funkcja celu pozwalająca na: i) realizację optymalizacji tzw. metodą dokładną, tj. metodą uwzględniającą w zadaniu UC i rozdziale obciążeń na jednostki wytwórcze zagadnienia zapewnienia odpowiedniej regulacyjności w SE, ii) **spełnienie ograniczeń**, ma postać przedstawioną poniższą zależnością

$$\min \left\{ \sum_{l=1}^L \sum_{t=1}^T \sum_{z=1}^Z \left[K_{I(e+RM)_{lz}} + K_{I(RM)_{lz}} + K_{S_{lz}} + k_{zm_{tlz}} \cdot p_{tlz} + I_{ltz} \cdot k_{u_{ltz}} + P_l^{RP} \cdot k_l^{RP} \right. \right. \\ \left. \left. + P_l^{RW} \cdot k_l^{RW} + P_{tz}^{RT+} \cdot k_{tz}^{RT+} + P_{tz}^{RT-} \cdot k_{tz}^{RT-} + r_{tz}^+ \cdot k_{tz}^{RT+} + r_{tz}^- \cdot k_{tz}^{RT-} \right] \right\}$$

Wymagana szybkość narastania lub zmniejszania produkcji energii w SE dla okresu od chwili czasowej t_1 do chwili t_2 , składająca się z sumy szybkości narastania lub zmniejszania produkcji energii elektrycznej przez poszczególne zasoby z będące dostępne operacyjnie dla OSP w przedmiotowym okresie, powinna być określona na podstawie:

- ✓ Różnic zapotrzebowania netto w chwilach czasowych t_1 i t_2 ;
- ✓ Rezerwy szybkości narastania i zmniejszania produkcji odzwierciedlającej niepewność prognozowania zapotrzebowania netto widzianą z perspektywy chwili czasowej t_1 (oznaczono symbolem Δr_{ZN}) - może być określona na podstawie obserwacji historycznych dla okresów podobnych;
- ✓ Rezerwy szybkości narastania i zmniejszania produkcji odzwierciedlającej ryzyko pomniejszenia zasobów zapewniających wymaganą szybkość zmian mocy widziane z perspektywy chwili czasowej t_1 (oznaczono symbolem Δr_{ZB}) - można określić poprzez symulację wyłączenia awaryjnego zasobu z o największej wartości iloczynu regulacyjności oraz szybkości zmian mocy.

W funkcji celu muszą zostać uwzględnione ograniczenia: (1) dla spełnienia warunku szybkości narastania produkcji i (2) - określającą spełnienie warunku szybkości zmniejszania produkcji.

$$\Lambda_{t_1 \rightarrow t_2} \wedge \Lambda_{PZN_{t_2} > PZN_{t_1}} \frac{\frac{\sum_{z=1}^Z r_{t_1 z}^+}{(PZN_{t_2} - PZN_{t_1})} + r_{ZN t_1}^+ + r_{ZB t_1}^+}{t_2 - t_1} - 1 \geq 0 \quad (1)$$

$$\Lambda_{t_1 \rightarrow t_2} \wedge \Lambda_{PZN_1 > PZN_{t_2}} \frac{\frac{\sum_{z=1}^Z r_{t_1 z}^-}{(PZN_{t_1} - PZN_{t_2})} + r_{ZN t_1}^- + r_{ZB t_1}^-}{t_2 - t_1} - 1 \geq 0 \quad (2)$$

- ✓ Moc rezerwowane dla usług regulacji trójnej – zróżnicowanie wartości w zależności od przedziału czasowego
- ✓ Moc usługi zależna od prognozowanego poziomu produkcji w źródłach niestabilnych i poziomu zapotrzebowania na energię
- ✓ Uwzględnienie rezerwy na niepewności prognozowania ΔPZN oraz ryzyko wystąpienia awarii zasobu ΔPZB

$$\Lambda_{t_1 \rightarrow t_2} \wedge \Lambda_{PZN_{t_2} > PZN_{t_1}} \frac{\sum_{z=1}^Z P_{tz}^{RT+}}{(PZN_{t_2} - PZN_{t_1}) + \Delta PZN_{t_1}^+ + \Delta PZB_{t_1}^+} - 1 \geq 0 \quad (3)$$

$$\Lambda_{t_1 \rightarrow t_2} \wedge \Lambda_{PZN_{t_1} > PZN_{t_2}} \frac{\sum_{z=1}^Z P_{tz}^{RT-}}{(PZN_{t_1} - PZN_{t_2}) + \Delta PZN_{t_1}^- + \Delta PZB_{t_1}^-} - 1 \geq 0 \quad (4)$$

- ✓ Miarą wystarczalności szybkości zmian mocy SE może być np. Insufficient Ramping Resource Expectation (IRRE). Jeżeli oznaczyć przez $Ramp_{POSt}^+$ i $Ramp_{NEGt}^+$ odpowiednio spełnienie i brak spełnienia warunku określonego zależnością (1) w zakresie szybkości przyrostu mocy w SE w określonej chwili czasowej t, to wskaźnik IRRE można zapisać w postaci zależności (5).

$$IRRE^+ = 1 - \sum_{t=1}^T \frac{Ramp_{NEGt}^+}{Ramp_{POSt}^+ + Ramp_{NEGt}^+} \quad (5)$$

1. Czy doświadczenia innych krajów wykorzystujących źródła odnawialne potwierdzają potrzeby zwiększenia zasobów rezerw mocy.
2. Jaką rolę pełnią połączenia międzysystemowe dla krajów z dużym udziałem źródeł odnawialnych? Proszę o przedstawienie przykładów.

a) Belgia: usługi systemowe: rezerwa pierwotna, wtórna, trójna, pokrycie strat sieciowych, black start. Max. zapotrzebowanie 14 GW, połączenia transgraniczne – 3,0 – 3,5 GW, wiatr i PV = 5-6 GW.

Evolution of ancillary services needs to balance the Belgian control area towards 2018, May 2013, s. 7

The massive penetration of variable renewable energy sources (VRE) such as wind and PV, for which the output is defined by weather conditions and not by system off-take, increases the need for system flexibility to enable BRPs to balance their perimeter. VRE can however also offer part of the required flexibility to the grid, subject to availability.

b) Dania: usługi systemowe: rezerwa pierwotna, wtórna (automatyczna i manualna), usługi pomocnicze. Max. zapotrzebowanie: 6 GW, połączenia transgraniczne 6,4 GW, wiatr = 5,3 GW. Modernizacja konwencjonalnych jednostek wytwórczych (zmniejszenie mocy minimalnej, większa szybkość zmian produkcji, skrócenie czasu rozruchu). Wykorzystania zmniejszenia produkcji energii elektrycznej w elektrociepłowniach przy dużej produkcji w elektrowniach wiatrowych.

- b) Kalifornia: Operator CAISO działający w USA od listopada 2016, oprócz typowych usług regulacyjnych kupuje dwa produkty dla rynku 15 minutowego w zakresie szybkości zmian mocy SE, tj.: Flexible Ramp Up i Flexible Ramp Down. Max. zapotrzebowanie: 50 GW, wiatr 6 GW, PV 8,6 GW.

Figure E.2 Average daily regulation procurement costs (January – March)

